

Тема. Правопис слів іншомовного походження.

План

1. Написання *и, і, ї* у словах іншомовного походження.
2. Подвоєння приголосних у запозичених словах.
3. Вправи та завдання.

1. Написання *и, і, ї* у словах іншомовного походження

И пишеться

після

д, т, з, с, ц, ч, ш, ж(дж), р

(Де ти з'їси цю чашу жиру, Джо ?)

(інститут, таксист, позиція, коридор, аудиторія, джигіт)

перед

приголосним, крім Й

Увага!

Буква **И** пишеться після інших букв:

- у географічних назвах: *Єгипет, Єрусалим, Вифлеєм, Пакистан, Китай, Кишинів*;
- у східномовних словах: *кишлак, киргиз, башкир, кинджал, кiset, кизил*;
- у словах церковного вжитку: *єпископ, митра, митрополит*;
- у давно запозичених словах: *бинт, миля, графин, спирт, скипидар, кипарис*.

І пишеться

після

д, т, з, с, ц, ч, ш, ж(дж), р

(нотаріус, тріумф, ажіотаж, станція, аварійний);

перед

голосним та Й

інших приголосних, крім «дев'ятки»

(ліцензія, гірлянда, вітамін, Хібіни);

приголосним

Увага!

Буква **І** пишеться у словах:

- *Сімферополь, Сімеїз, Сідней, Ріца, Тітікака, Зімбabwe*;
- у кінці незмінюваних слів: *Сочі, Дебюссі, журі, таксі, харакірі*;
- у прізвищах після всіх приголосних, крім шиплячих та Ц: *Дідро, Меріме, Сінклер (але Шиллер, Пучині)*.

Увага!

Власні імена, що перетворилися в назви предметів і явищ, пишуться за правилами правопису загальних назв іншомовного походження:

дизель (рушій) – *Дізель* (прізви.);

силует (обрис) – *Сілует* (прізви.).

Ї пишеться після літер, що позначають голосні звуки: *мозаїка, прозаїк, Енеїда, Каїр*.

2. Подвоєння приголосних у запозичених словах

Подвоєння букв зберігається

- у власних назвах і похідних від них:
Голландія, Марокко, Брюссель, Шиллер; голландський, марокканський, брюссельський, шиллерівський.
- при збігові однакових букв на межі префікса і кореня, якщо в українській мові вживається непрефіксальне слово:
контрреволюція, імміграція, ірраціональний, сюрреалізм, ірреальний, інновація.

Подвоєння не зберігається

- у загальних назвах іншомовного походження:
група, коректор, конгрес, алея, акумуляція, бароко, беладона, інтермецо, лібрето, клас, сума.

Увага!

Винятки становлять слова: *білль, булла, бонна, брутто, нетто, тонна, вільла, ванна, манна, мотто, мирра, мадонна, панно, пенні*.

Слід розрізняти правопис	значення слів:
<i>біль</i> (страждання)	<i>білль</i> (законопроект)
<i>бона</i> (паперові гроші)	<i>бонна</i> (вихователька) гувернантка
<i>була</i> (ж. р. від дієслова <i>бути</i>)	<i>булла</i> (послання, розпорядження Папи Римського)
<i>мана</i> (привид, ілюзія)	<i>манна</i> (їстівний лишайник)
<i>миро</i> (запахна олія)	<i>мирра</i> (тропічне дерево, смола з нього)
<i>мото</i> (частина складного слова, що означає «моторний»)	<i>мотто</i> (епіграф, гасло, дотепний вислів)
<i>пен</i> і (Р. відмінок від іменника <i>пеня</i>)	<i>пенні</i> (розмінна монета Великої Британії)

3. Вправи та завдання

А Поясніть, чому в наведених парах слів пишуться різні букви: в одних – і, а в інших – и.

Гуманізм – патріотизм
академік – історик
баталіст – пейзажист

таксі – таксист
радіо – радист
банкiр – касир

Б Перепишіть слова, вставляючи замість крапок *i, u, ї*.

Д..зель, реж..м, бр..танський, Атлант..ка, тр..о, Ка..р, ф..нansi, афр..канець, Дарв..н, Алж..р, Єг..пет, к..ргиз, С..рія, техн...ка, д..скус..я, ав..ац..я, Ц..церон, Йоркш..р, Ч..каго, педагог..ка, Т..бет, Ізра..ль, ш..фр, Кр..т, Пам..р, д..єз, кл..єнт, Р..о-де-Жанейро, В..рдж..нія.

В Лінгвістичний експеримент.

- ◆ Від іменників іншомовного походження за допомогою суфікса *-ик(-ік)* утворити назви галузей науки чи спорту. Пояснити правопис голосних *и, і* в цих суфіксах.
Топонім, криміналіст, морфема, енергія, строфа, мелодія, гімнаст, атлет, діагност, ритор, поет, графема.
- ◆ Від іменників іншомовного походження утворити за допомогою суфікса *-ист(-іст)* назви людей за родом діяльності. Прокоментувати написання голосних *и, і* в суфіксах.

Інфекція, афера, гімназія, семінарія, симфонія, новела, карате, мораль.

Г Дібрати до українських слів іншомовні відповідники, прокоментувати правопис *и, і* в них.

Співак, людинолюб, дослід, туземець, обрій, помісь, оплески.

Д Подані російською мовою слова іншомовного походження запишіть по-українському у дві колонки: 1) з подвоєнням букв; 2) без подвоєння букв.

Вилла, иммиграция, Даллас, иммунитет, ватт, Питтсбург, импрессионизм, Ренн, дроссель, миссия, Одиссей, оппортунизм, либретто, манна, Эссен, оппонент, касса, нетто, иррациональный, антенна, ванна, миссис, сюрреализм, аннотация, трасса, Оттава, Ноттингем, эффект, регресс, Цвиккау, Яссы, ипподром.

Ключ. З перших букв прочитаєте закінчення вислову Максима Горького «*Усе прекрасне в людині — ...*».

Питання для самоконтролю:

1. З'ясуйте правила написання *и* в словах іншомовного походження.
2. Коли пишеться *і, ї* в запозичених словах?
3. Чому в словах *брошура, журі, парашут* пишемо *у*?
4. З'ясуйте правила вживання знака м'якшення в словах іншомовного походження. Наведіть приклади.
5. Назвіть винятки з правил написання подвоєних букв у запозичених словах.
6. Поясніть подвоєння букв у власних назвах.
7. Перелічіть основні правила правопису апострофа в словах іншомовного походження. Наведіть приклади.